

G. F. Telemann
- diskografija

Darmstadt Overtures (Suites)**Cologne Chamber Orchestra, H. Müller-Brühl**

Naxos 8.554244

"Lullyju se dive, Corelli dopušta da ga hvale; samo je Telemann iznad svake pohvale." Ovim je riječima jedan od najelokventnijih glazbenih kritičara toga vremena, Johann Mattheson, ukazao na Telemannov "recept" za uspjeh, što svjedoči o njegovoj iznimnoj priznatosti od strane suvremenika. Iako je za života bio neusporedivo cjenjeniji i produktivniji od Bacha, Händela i brojnih skladatelja koji danas visoko kotiraju, sve donedavno su njegova djela neopravdanom izostavljena iz koncertnih repertoara.

Jean-Baptiste Lully predstavljao je jezgru glazbenog ukusa Francuske XVIII. stoljeća. S druge strane, u Italiji je dominirao Arcangelo Corelli, skladatelj, violinist i izumitelj *concerta grossa*, tipičnog za talijanski stil. No, i francuskom i talijanskom stilu pripisivani su brojni nedostaci; dok je francuskom nedostajala dubina, talijanski je bio pretjerano smion, štoviše drzak. Sam Quantz je smatrao da bi najprivlačnija auditoriju bila njihova mješavina. Upravo to je učinio Telemann, vrlo promišljeno uzevši ono najkvalitetnije iz oba stila, čime je stvorio temelje njemačkoj glazbi. Najočitiije se Telemann dokazao kao majstor izmiješanog ukusa u "Darmstadtskim uvertirama". Kao polazište, Telemann je upotrijebio formu Lullyjeve barokne uvertire, s dostojanstvenim, polaganim uvodom, na koji se nastavlja brži stavak. No, u izgradnji je kombinirao tipično talijansku "živost" i "smionost" s njemačkim kontrapunktskim nasljeđem, dok je

pomalo napadne ritmove preuzeo iz francuskih predložaka, izražajno ih tretirajući kao skladbe dramskog karaktera. Iako se na taj način predstavio kao skladatelj izmiješanih utjecaja, Telemann je u umjetničkom smislu stvorio svoj individualan, prepoznatljiv izraz. Sve tri uvertire potječu iz razdoblja boravka u Frankfurtu i vjerojatno su skladane za darmstadtski dvor, a prikazuju Telemanna u najboljem svjetlu, kao iznimno suptilnog i inventivnog umjetnika.

"Darmstadtske uvertire" (g-mol, C-dur i D-dur) predstavio nam je više nego dostojno Cologne Chamber Orchestra, komorni orkestar s tradicijom od gotovo 80 godina. Godine 1923. osnovao ga je Hermann Abendroth, a tijekom godina njime su dirigirali Otto Klemperer i Abendrothov učenik Erich Kraack. Od 1964. godine Cologne Chamber Orchestra djeluje pod vodstvom Helmuta Müllera-Brühla, nevjerojatno obrazovanog filozofa, teologa, povjesničara umjetnosti, muzikologa, dirigenta i violinista, specijaliziranog za interpretaciju barokne i klasične glazbe i usredotočenog na oživljavanje baroknog glazbenog teatra. Rezidencijski orkestar koncerata u dvorcu Brühl surađivao je s najvećim međunarodnim interpretima, poput Wilhelma Kempffa, Mauricea Andrea, Igora Oistraha, Jean-Pierrea Rampala i drugih. Istodobno uigranoj i savršeno odmjerenoj izvedbi uistinu je teško pronaći ikakvu zamjerku, kako u muzičkom, tako i u tehničkom smislu, a još je teže i nepravednije nekoga izdvojiti. Svoju bih jedinu primjedbu uputila upravo pretjeranoj tendenciji perfekcionizmu, kroz koji je izvedba izgubila na "toplini" i karakteru, a dobila na suzdržanosti. Veliki poklonik oboe, Telemann joj je i u "Uvertirama" nerijetko prepuštao vodeću ulogu, što kulminira u dirljivoj kantileni u

"Someilleu", dok je u "Harlequinade" pomoću kontrastne kombinacije kontrabasa i oboa dočarao pomalo lakrdijaški ugođaj. Za svaku su pohvalu preciznost i ujednačenost gudača, kao i izvrsna, ritmički pedantna pratnja čembala. Profinjena interpretacija pristupačne, opuštajuće glazbe, uz kristalno čist zvuk, dobitna je kombinacija koju bi bilo šteta propustiti.

Bojana Plećaš

Uvertira u a-molu za blokflautu i gudače, Koncert za violu i orkestar,

Koncert za blokflautu i flautu traversu u e-molu,

Ouverture des Nations anciens et modernes

F. Bruggen, Komorni orkestar jugozapadne Njemačke,

Concerto Amsterdam

Teldec 2564 69644-9

Georg Philipp Telemann je bio istinska zvijezda svog vremena, i to u modernom smislu tog pojma. Sveprisutan u tadašnjem glazbenom životu, svojim je brojnim djelima ostavio značajni trag na svim baroknim formama. Štoviše, i danas ga se drži za najplodnijeg skladatelja svih vremena. Unatoč mnogim zagubljenim djelima, još uvijek ih je ostalo dovoljno da Telemann bez poteškoća ispuni uvjete za Guinnessovu knjigu po golemnini svoje ostavštine. Ispratio je razdoblje baroka, a da ga nisu zasjenili vršnjaci Bach ni Händel, naslutivši kraj jedne od najomiljenijih glazbenih epoha u povijesti glazbe. Telemann je s polifonog načina skladanja prešao na zagovaranje komične opere, koju je svojim djelima prvi popularizirao u Njemačkoj. Publika je bila željna lakše i razumljivije radnje koja je usporedno išla s razvojem društvenih prilika.

U skladu s time, Telemann je bio i jedan od pionira programske glazbe. U mnogim se njegovim skladbama jasno čuje i duh narodne glazbe koju je još uvijek moćno plemstvo preziralo pripisujući joj kao glavnu manu neprofinjenost i priprostu jednostavnost. Telemann se "iskupljivao" pišući brojne koncerte, oratorijska i crkvena djela. Njegov opus još nije u cijelosti istražen zbog toga što ni sva djela koja nisu zagubljena nisu kompletirana izvedbama. Treba reći da interes za izvedbu Telemannovih djela datira tek od dvadesetih godina prošlog stoljeća. U Hrvatskoj se u drugoj polovini XX. stoljeća za izvedbe Telemannovih djela pobrinula flautistica Tinka Muradori, nažalost, bez većeg utjecaja na hrvatske izvođače mlađih naraštaja.

Snimka na ovom disku jedne od najizvođenijih Telemannovih skladbi, "Suite/uvertire za blokflautu i gudače u a-molu" datira iz 1962. godine, a izvode ju Frans Bruggen na blokfaluti, te komorni orkestar jugozapadne Njemačke. Ta snimka i danas predstavlja uzorni primjer izvođačke umješnosti, a u vrijeme kad je nastala svakako je bila ispred svog vremena. Slijedi ju jednako dobra izvedba i snimka "Koncerta za blokflautu i flautu traversu u e-molu" s nevjerojatno lijepim završnim "Prestom" u narodnom duhu. "Koncert za violu i orkestar" uvršten je u ovaj program zato što je viola iznimno rijetka pojava u ulozi koncertnog solo glazbala, pa je ova snimka i zbog toga svojevrsni raritet. Povijesna zasluga za solističku ulogu viole pripada upravo Telemannu. "Ouverture des Nations anciens et modernes" djelo je nevjerojatno živahna duha. Uživanje u različitosti, kontrastima i satiri, značajke su ove kratke suite kojom je Telemann pokazao ekspertno poznavanje glazbenih baština u tadašnjoj

Europi. On u potpunosti vlada različitim europskim glazbenim idiomima. Pri tome odlično zabavlja sebe i druge.

Posebnost ovih snimki iz 1967. i 1968. godine je ta što izvedbu resi stalna prisutnost jednog od najboljih čembalista i orguljaša njegovog naraštaja: Gustava Leonhardta. Njegovo se ime u ulozi *continuo* čembalista nalazi na svim snimkama, a to možda i ne bi bilo tako značajno da se Leonhardt nije kasnije nametnuo kao vodeći autoritet u području sjevernoeuropske barokne glazbe. Snimke jasno potvrđuju da se osobe koje su postale mjerilo kvalitete dugo i strpljivo izgrađuju, a da su značajke budućih autoriteta definirane već na početku njihovih karijera. Nažalost, sve se to prepoznaje tek onda kad je cilj ostvaren. Oni pak kojima je posao prepoznavanje talenata na njihovom profesionalnom početku i ostvarivanje uvjeta za njihov daljnji razvoj možda će ovaj primjer biti od značaja. To je zanimljiva, slojevita i otvorena tema koja zahtijeva zaseban prilog.

Igor Peteh

Musique de Table

Camerata XVIII. stoljeća, K. Hünteler

MDG 311 0580 (4 CD)

Najplodnije djelovanje gotovo samoukog skladatelja, suvremenika velikih glazbenih imena poput Matthesona, Quantza i Händela vezano je za Hamburg, glazbenu Meku sjeverne Njemačke XVII. stoljeća, u kojemu je od 1721. godine do kraja svog života djelovao kao direktor Johanneuma, te istodobno dijelio odgovornost za glazbu u pet kapitalnih gradskih crkava.

Pod utjecajem sjevernonjemačkog protestantskog baroka Telemann je napisao veliku količinu djela, među njima opere, oratorije, crkvene i svjetovne kantate, pasije, mise, više od tisuću suita, te različita komorna i orkestralna djela, u mnogima približavajući se po svome izrazu tada posve novom galantnom stilu čijem će naročitom daljnjem razvoju pridonijeti Carl Ph. E. Bach, koji je naslijedio Telemannovo mjesto u Johanneumu i nastavio tradiciju Telemannom potaknutih javnih koncerata.

Formatirano u sedam odvojenih knjižica namjesto jedne cjelovite partiture, prvo izdanje "Musique de Table" doživjela je 1733. godine. Naslovljavanje svoje vlastite glazbe francuskim jezikom pokazalo se vrlo znakovitim za razdoblje kad je moć aristokracije pod najezdom prosvjetiteljskih strujanja pomalo jenjavala, iako se sama Telemannova glazba kao spona između aristokratskog i građanskog društva oglasila u korist onih prvih kojima se u većini slučajeva i pripisivao francuski jezik. Iako je "Musique de Table" nastala u atmosferi gotovog jenjavanja takve vrste glazbe, koju se držalo rasonodnom, ona je svojom kvalitetom ustala protiv takve funkcionalizacije glazbe otvarajući polje znatno dubljih socioloških i estetskih pitanja. Cjelokupna "Musique de Table" podijeljena je u tri velike grupe od kojih je svaka podijeljena na istoimene brojeve ("Uvertira", "Kvartet", "Koncert", "Trio", "Solo" i "Završni dio") nejednakih stavaka koji u međusobnoj sprezi čine virtuoznu arhitektonsku strukturu, lucidno koncipiranu tako da središnji "Koncert" čini os simetrije. U posve razrađene kasnobarokne forme Telemann će unijeti sadržaj novog, galantnog stila, koji će zbog svoje jednostavnosti, prirodnosti i melodioznosti stati spram Bachovog "matematiziranog" stila, kojemu se i

sâm Telemann oštro protivio kao nečemu posve neprirodnom. Kao vrsni poznavalac glazbe Telemann se pokazao i na području forme kvarteta koji je, prema Quantzu, valjao biti mjerom kvalitativne procjene glazbenika među kojima je Telemann bio uzorom sve do pojave prvih Haydnovih i Mozartovih kvarteta. Čini se da je tu prvobitnu, neizmjernu uspjelost, hvaljenu od najvećih Telemannovih suvremenika poput Händela ili Quantza, djelo očuvalo i do danas kad ga se tematizira prema interpretaciji amsterdamske Camerate XVIII. Stoljeća, formirane 1991. godine kao ogranka Orkestra XVIII. stoljeća.

O detaljima svakog pojedinačnog broja napisi Konrada Hüntera, flautiste i vođe ansambla, daju više nego dostatne podatke. Jedan od temeljnih problema s kojim se suočava svako izvođačko tijelo ove glazbe jest instrumentacija, oko čega su se vodile dugogodišnje znanstvene rasprave. Camerata, čije je formiranje i uvjetovano orijentiranjem spram povijesne izvođačke prakse instrumentalne glazbe malih ili srednjih ansambala, se odlučila za solo instrumentaciju, koja implicira po jednog instrumentalista u jednoj dionici, kao varijantu koja bi vjerojatno u najvećem stupnju i odgovarala Telemannovoj izvornoj ideji. Ispravnost odabira mogle bi osporiti kategorije *solo* i *tutti* koje "Musique de Table" uvelike sadrži, međutim detaljnije proučavanje Telemannove partiture zaključuje da spomenute kategorije čine ništa drugo do reference spram glazbene strukture koja zahtijeva razlikovanje između koncertantno i koralno određenih pasaža. Daljnja dilema odnosi se na pojavu dva solo instrumenta u trećem "Koncertu" označena kao "Tromba selvatina", pa iako je većina znanstvenika predlagala zavojitu trubu kao moguće rješenje,

Camerata se, imajući na umu Telemannove "drvene rogove", opredijelila za francuski lovački rog.

Sama po sebi već besprijeekorna izvedba dobila je na dodatnoj vrijednosti suradnjom s MDG-om, koji se kroz dosadašnja iskustva glazbe Bacha, Benda, Grafa, Haydna i Vivaldija otvoreno izjasnio za prirodne tonske boje, originalnu dinamiku i posve autentičnu izvedbu koja potpuno isključuje bilo kakve suvremene tehničke zvukovne manipulacije i za svakog ljubitelja autentične izvedbe otvara široko polje uživanja i radovanja kakvo nam bezupitno pruža i ova izvedba, koju preporučujemo svakom ljubitelju glazbe, bez obzira na njegove intimne afinitete.

Dejana Marunović

Kvarteti za flautu

Musica Antiqua Köln, R. Goebel

DG Archiv 477 5379

Prvu snimku Telemannovih djela Goebel je s navedenim ansamblom snimio za Archiv Produktion 1979. godine. Bili su to komorni puhački koncerti, a glazbeni su kritičari od početka prepoznali nešto novo, svježije i izvorno u interpretacijama koje je nudio Reinhard Goebel sa svojim ansamblom. Kvaliteta njihovih produkcija osigurala je Goebelovim tumačenjima Telemannove glazbe središnje mjesto u povijesti snimanja rane glazbe. Njegov prvi nosač zvuka s Telemannovim gudačkim koncertima nominiran je za Grammy, dok je drugi naslovljen "Sinfonia spirituosa", objavljen 2002. godine, dobio nagradu Echo i osvojio kritičarska pera. Kao priznanje

njegovom aktivnom nastojanju u promoviranju glazbe Georga Philippa Telemanna, Goebelu je 2002. godine uručena nagrada koja nosi ime samoga skladatelja te koju dodjeljuje Telemannov rodni grad Magdeburg.

"Kvartete za flautu" Musica Antiqua Köln snimila je ponovno 2005 godine. Riječ je o djelima za tri melodijska instrumenta (flauta, blok-flauta, oboa, violina, viola ili violončelo) i *continuo* za koja se smatra da su najoriginalniji Telemannov doprinos povijesti komorne glazbe. Pet od ukupno osam kvarteta snimljenih na ovome nosaču zvuka mogu se smjestiti u kategoriju "sonata na način koncerta". Naime, Telemann je svoje četverostavačne sonate nazvao kvartetima prema analogiji sa trostavčanim triom, a pretpostavlja se da je taj termin preuzeo Johann Adolph Scheibe i po prvi put ga objasnio u svojim teorijskim spisima. Trija i kvarteti trebali su se sastojati od četiri stavka rasporeda spori-brzi-spori-brzi, uz iznimku da se ponekad mogao izostaviti prvi stavak. Svaka dionica morala je biti povjerena drugom instrumentu u svrhu postizanja jasnije i prozračnije strukture i zvuka. Uđemo li u samu strukturu kvarteta, naići ćemo na dva različita načina skladanja. Naime, pored "prave sonate", pojavila se "sonata skladana na način koncerta". Riječ je mogućnosti davanja veće slobode kretanja jednoj od melodijskih dionica, čime se utire put razvoju baroknog koncerta kao forme. Čak se smatra da je Telemann razvio ovu vrstu sonate u sjevernoj Njemačkoj nezavisno od Vivaldijeva utjecaja.

Govoreći o interpretaciji, nije nimalo začuđujuće da su Goebel i Musica Antiqua Köln osvojili tolike nagrade i priznanja. O kojoj god da je kombinaciji instrumenata riječ, prozračnost strukture nikada nije dovedena u pitanje. Štoviše, to je temeljna os oko koje se oblikuju

strukturne niti Telemannove glazbe, a na taj način svaki kvartet se u nečemu ukazuje specifičnim. Primjerice, u "Četvrtom stavku" "Kvarteta u a-molu" (TWV 43:a3) ili "Prvom stavku" "Kvarteta u G-duru" (TWV 43:G10) sve tri melodijske dionice tretirane su "solistički", i to sukcesivno, čime je interpretativno postignut značajan i primjetan kontrast u zvukovnim bojama. Poigravanje tematskim materijalom dodatni je izazov interpretima koji u "Kvartetu u g-molu" (TWV 43:g4) postižu iznimnu lakoću svirke kojom sugeriraju zaigranost kretanja glazbene strukture. Među snimljenim djelima specifično mjesto zauzima "Kvartet u d-molu" (TWV 43:d3) čije izvorno podrijetlo nije precizno utvrđeno. Naime, ova sonata i u strukturnom i u kompozicijsko-tehničkom pogledu nosi značajke koje bi se mogle pripisati jednom drugom velikom skladatelju, Georgu Friedrichu Händelu. Do sada, njeno je pravo autorstvo još uvijek zamagljeno. Četverostavačni "Koncert u B-duru" (TWV 43:B2) jedini je koji na neki način iskače iz snimkom predložene koncepcije kvarteta za flautu. Riječ je o koncertu pisanom za gudače, dvije violine i violu uz *basso continuo*, u kojemu nije točno naznačen solistički instrument. Pored navedenoga, svaka dionica nije namijenjena jednom instrumentu, već otkriva mogućnost da više instrumenata (naravno iste vrste) dijele svaku dionicu. Ovakvim odabirom snimljenoga materijala na nosaču zvuka Reinhard Goebel se ne zaustavlja na čvrsto određenim granicama predložene osnovne koncepcije, već ukazuje na daljnje pomake u istraživanju glazbe ovoga njemačkoga skladatelja koji je odigrao značajnu ulogu u formiranju koncepta barokne instrumentalne glazbe.

Mirta Špoljarić Smolić